

Místně zakotvené učení ukazuje na citlivá místa

Cestou na field session na SEVER do Horního Maršova jsme se mohli na vesnice dívat očima cizinců, kteří s námi z pražského konferenčního centra vyrazili na periferii. Díky výkladu Michala Medka jsme si připomněli minulost ČR a regionu – od červených púd permu až po vyhnání německých sousedů po roce 1945. Různé momenty naší historie dostávaly díky válce na Ukrajině hrozivou aktuálnost a vedly k otázkám: Kolik lidí prchajících před válkou dokáže absorbovat země, která po válce vyhnala více než 2 miliony svých německy mluvících spoluobčanů? Jak příchozím pomoci navázat vztah s lidmi i místem?

Po příspěvcích účastníků Field session jsme vyrazili prozkoumat Horní Maršov s hledačkou (questem) v ruce. Zavedla nás k chátrajícímu zámku, který nový majitel záměrně zapálil. V centru DOTEK jsme si mohli osahat, jak lze staré budovy citlivě rekonstruovat a propojit s novými technologiemi. Je však zřejmé, že ne všechny domy takové štěstí mají. Je tu stále více opuštěných budov než lidí plných energie a odhodlání.

Foto zámek Horní Maršov

Hluboké zážitky v přírodě mají zcela jistě sílu spojit lidi z různých zemí a kultur. To si vyzkoušeli ti, kteří se vydali na Rýchory vstříc východu slunce. My pomalejší jsme se jen bořili do sněhu ve snaze je dohnat aspoň před polednem. Povedlo se nám to (díky dokonalé synchronizaci našich průvodců ze SEVERu) symbolicky na kamenném mostě u zaniklé obce Sklenářovice.

Na workshopu o Místně zakotveném učení (MZU) Paula Bocka z Antioch University na mě zapůsobilo označení MZU jako přirozeného přístupu k učení u původních národů: „The Indigenous people wouldn't call it education, they would call it life.“

Kolegům předám především výstupy z příspěvku Paula Bocka, abychom si společně debatovali, jak pomoci učitelům se vypořádat s podle mého největší výzvou pro české školství – naučit se důsledněji pracovat s cíli a plánovat, podle čeho poznáme, že jsme jich dosáhli.

Odborný příspěvek

Paul Bocko v historické budově na DOTEKU

Komu však naslouchat v místech, kde jsou původní obyvatelé se vztahem k místu vzácným druhem? Nemusí to být zrovna Sudety, ačkoli tam se vyhledávání vyhnanců i neodsunutých Němců, nabízí. S obrovskou vervou se do toho pustila Veronika Kupková. Výsledky úsilí jejích studentů z kadaňského gymnázia můžete nahlédnout například přes filmy nebo publikace „Přísečnice žije“ a „Generace N: Deutschböhme“.

Všude, kde se děti neučí poznávat své okolí přirozeně od svých rodičů, prarodičů nebo sousedů, se otvírají možnosti MZU pro to, aby se učení stalo znovu životem. Patří k tomu i nepohodlné otázky a pak spousta práce, pokud to s ožíváním míst myslíme vážně. Paul Bocko MZU zařazuje do proudu sociálního konstrukcionismu, který vidí žáky jako hybné síly v přetváření společnosti.

Rozebírali jsme lekce z amerických škol: skládání hymny místa pro školní slavnost, živé obrazy, mapa místních zajímavostí, stavba vlgvamu, rozmísťování ptačích budek. Součástí příkladů byla reflexe učitele (co oceňovaly děti a co považuje za důležité učitel) a doporučení, jak lekci přizpůsobit začínajícím – podle hesla „Starting Small“.

Jak pomoci školám, aby se MZU stalo součástí jejich každodenní praxe? Většinu práce – tedy příprav, výuky a společné reflexe nad prací žáků dělají sami učitelé, nikoli externí mentoři. Jak překládat něco,

co možná na českých školách na pojmenování teprve čeká: teacher leader – „aktivní učitel/ka“ nebo „učitel tahoun“?, professional learning communities - „učící se společenství“ nebo raději „pracovní skupiny“? Jazyk, který používáme ovlivňuje naše vnímání i další motivaci: Chci být součástí pracovní skupiny, která má daný ohraničený úkol? Nebo se cítím být součástí společenství usilujícího o dlouhodobé změny a vlastní rozvoj?

Při spolupráci s externím mentorem je zásadní úvodní vyjasnění toho, jak skupina učitelů chápe „spolupráci“, „školní projekt“ nebo „učení pro místo“. Mentor představí malé příklady, kroky, které mohou snadno zapojit do výuky. Při druhém setkání už několik aktivních učitelů představí své nápady, diskutují je ve skupinkách. Teprve pak upravují tematické plány a jednotlivé lekce. První realizace s sebou přirozeně nese první úspěchy i nezdary. Paul Bocko radí oslavovat i malé úspěchy a mít vše dobře provázané s cíli ve školním vzdělávacím programu. Jak jinak bychom poznali, že je naše výuka opravdu účinná?

Paul Bocko vidí jako první krok adoptovat si místo v okolí školy – malý park, památník nebo významný strom, o který se školáci mohou starat. Externím mentorům důrazně doporučuje zmapovat si za pomoci spolupracujícího učitele „silové pole“, tedy které učitele (s vlivem na své kolegy) je nutné získat pro MZU. To platí pro každou zamýšlenou změnu. Hlavně vezměte učitele ven a nechte je samotné objevovat místo. Jen tak dostanou chuť vytáhnout ven i děti a stát se tahouny místně zakotveného učení.

Doporučená literatura:

Sarah K. Anderson (2018): Bridging School to Life. Place-based Education across the Curriculum.

Victoria Derr, Louise Chawla, Mara Mintzer (2018): Placemaking with Children and Youth: Participatory Practices for Planning Sustainable Communities.